

Ειδικές αρμοδιότητες





## Ειδικές αρμοδιότητες

### 1. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως πλαίσιο προαγωγής της εφαρμογής της σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες

#### 1.1. Θεσμικό πλαίσιο

Η Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες κυρώθηκε από τη χώρα μας με τον Ν. 4074/2012. Με το άρθρο 72 του Ν. 4488/2017, ο Συνήγορος του Πολίτη, ως συνταγματικά κατοχυρωμένη Ανεξάρτητη Αρχή, ορίστηκε το **Πλαίσιο για την Προαγωγή** της εφαρμογής της Σύμβασης για τα άτομα με αναπηρία, σε εναρμόνιση με τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 33 παρ. 2 της Σύμβασης.

Αποστολή του Πλαισίου Προαγωγής είναι η παρακολούθηση εφαρμογής της Σύμβασης και των δημόσιων πολιτικών προώθησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, με σκοπό την άρση των εμποδίων που δυσχεραίνουν την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας.

Σύμφωνα με την αρμοδιότητα που του έχει ανατεθεί, το Πλαίσιο Προαγωγής εκφράζει γνώμη για τη συμβατότητα των δημόσιων πολιτικών με τις διατάξεις της Σύμβασης, χειρίζεται αναφορές σε σχέση με την παραβίαση δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, εκπονεί μελέτες και έρευνες σχετικά με την υλοποίηση άρθρων της Σύμβασης σε επιμέρους τομείς, υποβάλλει ετήσια έκθεση με αξιολόγηση της ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας, προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης των ελλείψεων και προτάσεις νομοθετικών ρυθμίσεων, ενώ λαμβάνει και κάθε άλλο πρόσφορο μέτρο για την εξυπηρέτηση της αποστολής του.

## 1.2. Οι Εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την εφαρμογή της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Τον Ιούλιο του 2019, ο Συνήγορος συνέταξε την πρώτη Έκθεση<sup>147</sup> στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του ως Πλαισίου Προαγωγής της εφαρμογής της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. και την υπέβαλε στην αρμόδια Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, εν όψει της πρώτης εξέτασης της χώρας ως προς την τήρηση των υποχρεώσεών της για την εφαρμογή της Σύμβασης. Η Επιτροπή έλαβε υπόψη της πολλές από τις επισημάνσεις και συστάσεις της Αρχής και τις συμπεριέλαβε στις τελικές παρατηρήσεις της (Concluding Observations)<sup>148</sup>.

Στην υπό εκπόνηση Έκθεση του Πλαισίου Προαγωγής για το έτος 2020 εξετάζονται πλημμέλειες και στρεβλώσεις της νομοθεσίας και του δευτερογενούς κανονιστικού πλαισίου, καθώς και της διοικητικής λειτουργίας και πρακτικής σε θέματα που αφορούν στην αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, ενώ προτείνονται συγκεκριμένα μέτρα και νομοθετικές βελτιώσεις. Στην έκθεση αυτή, ο Συνήγορος συνεκτίμησε τις συστάσεις που διατυπώθηκαν κατά την εξέταση της χώρας από την αρμόδια Επιτροπή του Ο.Η.Ε. και παραθέτει συνοπτικά διαπιστώσεις και προτάσεις σχετιζόμενες με προβλήματα και δυσλειτουργίες, ιδίως στις εξής θεματικές:

- καθυστέρηση στις διαδικασίες αποϊδρυματοποίησης των παιδιών με αναπηρία και στην αναγκαία μετάβαση της φροντίδας στην κοινότητα
- απουσία προτύπων προσβασιμότητας για το δομημένο περιβάλλον, τα αγαθά και τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, των μέσων ενημέρωσης και των υπηρεσιών πληροφόρησης και επικοινωνίας στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα
- προβληματικές πρακτικές για την ακούσια νοσηλεία και τη στέρηση της ελευθερίας ατόμων με ψυχοκοινωνικές ή νοητικές αναπηρίες, χρήση περιοριστικών μεθόδων, όπως μηχανικών καθηλώσεων, και απουσία αποτελεσματικών μέσων έννομης προστασίας
- απουσία πλαισίου για την εξατομικευμένη στήριξη κρατουμένων με αναπηρία

147. <https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.nea.587484>.

148. <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsK0cZ9c06iPa1r3wEJzoMtZPRIsn2F8be6qzYChDHrmBTMH%2bqHKEyy9lklKsnf17vYm%2b%2fX3mXiOTCPBgssnHiOpTdzNgr31DcGr9iV91p4N2>.



- έλλειψη ενός διαφανούς συστήματος παροχών μεταφοράς και κατάλληλων μέσων διευκόλυνσης της προσωπικής κινητικότητας των ατόμων με αναπηρία
- απουσία συνεκτικής στρατηγικής για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα, για τη διασφάλιση προσβασιμότητας στο σχολικό και πανεπιστημιακό περιβάλλον, την υποστήριξη της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης και τη διασφάλιση πρόσβασης στην τυπική εκπαίδευση για όλα τα παιδιά με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων ομάδων (πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο, μετανάστες και Ρομά)
- ζητήματα αποτελεσματικής πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στις υπηρεσίες υγείας
- δυσχέρειες στην ένταξη και ισότιμη μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία στην ανοιχτή αγορά εργασίας, ιδίως των γυναικών, υψηλό ποσοστό ανεργίας, έλλειψη μέτρων για την παροχή εξατομικευμένης στήριξης στο χώρο εργασίας, καθώς και την ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας στις πολιτικές για την απασχόληση
- ανισότητες στην ασφαλιστική νομοθεσία και το σύστημα πιστοποίησης της αναπηρίας, έλλειψη συνοχής στο νομοθετικό πλαίσιο ως προς την εξαίρεση των επιδομάτων αναπηρίας από το εισόδημα και την προστασία τους από κατάσχεση, άνιση κατανομή προνοιακών επιδομάτων, συντάξεων, παροχών και φοροαπαλλαγών
- ανάγκη αναμόρφωσης του εκλογικού πλαισίου και διασφάλισης της πλήρους συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην πολιτική και δημόσια ζωή
- προώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων αναψυχής και αθλητικών δραστηριοτήτων για τα άτομα με αναπηρία
- ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου, μη στηριζόμενου στο ιατρικό μοντέλο, συστήματος συλλογής στοιχείων για τα άτομα με αναπηρία.

Παράλληλα, ο Συνήγορος επικεντρώνεται στην Έκθεση του 2020 σε **ζητήματα τα οποία έχει αναδείξει μέσα από πορίσματα και παρεμβάσεις του προς τη Διοίκηση**, όπως:

- προτάσεις της Αρχής για τη βελτίωση του νέου Οικοδομικού – Κτιριοδομικού Κανονισμού, καθώς και επιμέρους παρεμβάσεις για την προσβασιμότητα στις κτιριακές υποδομές των δικαστηρίων και των ιδιωτικών ιατρείων
- έγγραφο προς την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου για τη λήψη μέτρων ως προς το ζήτημα της μεταφοράς ασθενών για ακούσια νοσηλεία με τη συνοδεία αστυνομικών οργάνων, αντί για επαγγελματίες υγείας και με περιπολικά οχήματα αντί για ασθενοφόρα



- προτάσεις για την τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας στην κατεύθυνση επεικέστερης μεταχείρισης ασθενών, ανήλικων και υπερήλικων κρατουμένων
- ερμηνευτική πρόταση (έγινε δεκτή από το Υπουργείο Εσωτερικών μετά από σχετική γνωμοδότηση του Ν.Σ.Κ.) σχετικά με την απουσία ρητής αναφοράς στην ανάθεση της επιμέλειας του συμπαραστατούμενου, κατά την έκδοση αποφάσεων ορισμού δικαστικού συμπαραστάτη για τα άτομα με αναπηρία
- πρόταση για την πρόβλεψη έγκαιρης συμπλήρωσης των μηχανογραφικών δελτίων των μαθητών με αναπηρίες που εισάγονται στην Ανώτατη Εκπαίδευση χωρίς πανελλαδικές εξετάσεις
- επισημάνσεις ως προς τις υποχρεωτικές τοποθετήσεις ατόμων προστατευόμενων ομάδων σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, καθώς και για τις θέσεις που προορίζονται για άτομα με αναπηρία στις προκηρύξεις του Α.Σ.Ε.Π.
- παρατηρήσεις σχετικά με τη λειτουργία των υγειονομικών επιτροπών και των γνωματεύσεων του Κ.Ε.Π.Α.
- πρόταση για την πρόληψη φαινομένων είσπραξης αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών από ευπαθείς ομάδες
- παρατηρήσεις για τον αποκλεισμό των επί μακρόν διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών από τις προνοιακές παροχές αναπηρίας.

### 1.3. Δράσεις του Συνηγούρου

Ο Συνήγορος, λαμβάνοντας υπόψη την κρισιμότητα της κατάστασης που έχει δημιουργηθεί λόγω της **πανδημίας του κορονοϊού COVID – 19**, απευθύνθηκε με έγγραφό του<sup>149</sup> προς τους Υπουργούς Εσωτερικών, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας, υποβάλλοντας, στο πλαίσιο της γενικής, αλλά και των ειδικών αρμοδιοτήτων του, **προτάσεις ενδυνάμωσης των εφαρμοζόμενων μέτρων για την ανακούφιση ομάδων του πληθυσμού που πλήττονται από τις συνέπειες της πανδημίας, με έμφαση στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες**. Ο Συνήγορος ανέδειξε στο διάστημα αυτό την ανάγκη μέριμνας για την υγεία και ασφάλεια των ειδικών ομάδων και κατηγοριών πληθυσμού που παρουσιάζουν, σύμφωνα με τα μέχρι σήμερα δεδομένα, αυξημένα επίπεδα επικινδυνότητας και διακριτό βαθμό ευαλωτότητας, όπως είναι κατεξοχήν τα άτομα με χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες, ενώ υπέδειξε την ανάγκη λήψης μέτρων και ως προς τη διευκόλυνση των φροντιστών τους.

---

149. <https://www.synigoros.gr/resources/20200320-epistoli-stp.pdf>

Ο Συνήγορος λειτουργεί και ανανεώνει την **ειδική ιστοσελίδα** του για τις ευάλωτες ομάδες<sup>150</sup>, η οποία περιλαμβάνει θεματική που αφορά τα άτομα με αναπηρία και λειτουργεί σε φιλικά προσβάσιμη μορφή.

#### **1.4. Θεσμικές εξελίξεις και συνεργασία του Συνηγόρου με τη Βουλή των Ελλήνων**

Εντός του 2020, τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, το οποίο περιλαμβάνει προγραμματισμό δράσεων με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Στην τελική διαμόρφωση συνεκτιμήθηκαν και ορισμένες συστάσεις του Συνηγόρου, όπως είχαν αποτυπωθεί στην έκθεσή του ενώπιον της αρμόδιας επιτροπής του Ο.Η.Ε. Ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε στην κοινή συνεδρίαση της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων και της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στις 24.11.2020, και παρέθεσε τις αρχικές παρατηρήσεις και προτάσεις της Αρχής ως προς τις βασικές πρόνοιες του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Ο Συνήγορος θα παρακολουθεί, κατά το λόγο των αρμοδιοτήτων του ως Πλαισίου Προαγωγής, τον τρόπο υλοποίησης των πυλώνων του εθνικού σχεδίου δράσης και τη συμβατότητά τους με τις προβλέψεις της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα άτομα με αναπηρία.

## **2. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως φορέας για την ίση μεταχείριση**

### **2.1. Θεσμικό πλαίσιο**

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σύμφωνα με τους Ν. 3094/2003, 3896/2010 και Ν. 4443/2016 είναι ο ανεξάρτητος εθνικός φορέας α) για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών (Οδηγία 2006/54/ΕΚ) β) για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή

---

150. <https://www.synigoros-solidarity.gr>

χαρακτηριστικών φύλου (Οδηγίες 2000/43/ΕΚ και 2000/78/ΕΚ) στην απασχόληση και την εργασία και γ) για την εφαρμογή των προβλεπόμενων για την ελεύθερη κυκλοφορία και την ισότιμη μεταχείριση των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Οδηγία 2014/54/ΕΚ).

Για τις περιπτώσεις διάκρισης λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής και γενεαλογικών καταβολών, το προστατευτικό πλαίσιο, πέραν της απασχόλησης και της εργασίας περιλαμβάνει και τομείς όπως η εκπαίδευση, η στέγαση, η κοινωνική προστασία, οι κοινωνικές παροχές και η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες. Ειδικά για περιπτώσεις διάκρισης λόγω φύλου στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, αρμόδιος είναι ο Συνήγορος του Πολίτη για τις δημόσιες υπηρεσίες και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Η διεύρυνση της αρμοδιότητας του Συνηγόρου και στον ιδιωτικό τομέα, όταν εξετάζει υποθέσεις διακρίσεων στην εργασία, διαφοροποιεί τη δράση του, αφού συχνά σε συνεργασία με το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας, ελέγχει ιδιώτες εργοδότες, επιδιώκει τη συμφιλιωτική επίλυση εργατικών διαφορών με τη διαμεσολάβηση και την παρουσία του στη διενέργειά τους και εισηγείται την επιβολή προστίμου, όταν διαπιστώνει παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

Η αρμοδιότητα προώθησης και προαγωγής της ίσης μεταχείρισης προσδίδει ακόμη μεγαλύτερη ιδιαιτερότητα στις δράσεις της Αρχής, καθώς επιδιώκει την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα ίσης μεταχείρισης. Ο Συνήγορος συνεργάζεται με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, με όλους τους κοινωνικούς εταίρους, αλλά και τον εκάστοτε εργοδότη ή εργαζόμενο που θα προσέλθει σε αυτόν, επιδιώκοντας την ενημέρωση και εξοικείωση εργοδοτών και εργαζομένων με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στο πλαίσιο εφαρμογής του συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο Συνήγορος αξιοποιεί τις ατομικές υποθέσεις που εξετάζει, και υποβάλλει συγκεκριμένες προτάσεις προς τη Διοίκηση για τη βελτίωση του συστήματος προστασίας των εργαζομένων με τα ως άνω χαρακτηριστικά.

Ο Συνήγορος συνεργάζεται επίσης με τη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων και το Κ.Ε.Θ.Ι., συμμετέχει στις συνεδριάσεις του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της της Μισαλλοδοξίας, ενώ στελέχη της Αρχής παραδίδουν συστηματικά διαλέξεις σε εκπαιδευτικά σεμινάρια δημόσιων φορέων (Αστυνομία, Σ.Ε.Π.Ε., Ι.Ν.Ε.Π., κ.λπ.).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ως μέλος του EQUINET, ο Συνήγορος συμμετέχει σε συναντήσεις εργασίας που διοργάνωσε ο φορέας, καθώς και σε τακτικές συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου, στο οποίο εκπροσωπείται η Αρχή με ένα εκλεγμένο μέλος.



Τέλος, ως φορέας ίσης μεταχείρισης, ο Συνήγορος έχει τη θεσμική υποχρέωση να υποβάλλει ετήσια έκθεση, στην οποία παρουσιάζει αναλυτικά τη δράση του μέσα στη χρονιά. Η ειδική αυτή έκθεση είναι υπό εκπόνηση.

## 2.2. Ενδεικτικά θέματα

Ακολουθεί συνοπτικά η παράθεση ενδεικτικών θεμάτων ανά λόγο διάκρισης που απασχόλησαν την Αρχή, στο πλαίσιο της αποστολής της για την καταπολέμηση των διακρίσεων.

### 2.2.1. Διακρίσεις λόγω φύλου

Στον ιδιωτικό τομέα, ο Συνήγορος εξέτασε μεγάλο αριθμό εργατικών διαφορών, σε συνεργασία με το Σ.Ε.Π.Ε., για ζητήματα παραβίασης της εργατικής νομοθεσίας όσον αφορά ιδίως την προστασία της εγκυμοσύνης και της μητρότητας. Πρόκειται για υποθέσεις εγκύων ή προστατευόμενων μητέρων (18 μήνες μετά τον τοκετό) που αφορούν την καταγγελία της σύμβασης εργασίας τους ή την άρνηση απασχόλησής τους, τη μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων και των συνθηκών εργασίας, την καθυστέρηση καταβολής δεδουλευμένων. Σε πολλές περιπτώσεις, η διαφορά επιλύθηκε συμβιβαστικά κατά την τριμερή συνάντηση στα γραφεία του Σ.Ε.Π.Ε., ενώ σε άλλες ο Συνήγορος εισηγήθηκε την επιβολή διοικητικών κυρώσεων στον εργοδότη<sup>151</sup>.

Στον δημόσιο τομέα, οι συναφείς καταγγελίες αφορούσαν στην απώλεια θέσης ευθύνης μετά την επιστροφή από άδεια μητρότητας, το εν γένει καθεστώς χορήγησης αδειών κύησης και μητρότητας, καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση ή σεξιστική παρενοχλητική συμπεριφορά προϊσταμένων, ακόμη και την άσκηση βίας από άνδρα συνάδελφο εργαζόμενης<sup>152</sup>. Επίσης, συναφείς καταγγελίες αφορούσαν διακρίσεις σε προκηρύξεις, σχετιζόμενες με όρους που εμμέσως εισάγουν διάκριση λόγω φύλου, όπως η σχετιζόμενη με το ύψος σε προκήρυξη του Πυροσβεστικού Σώματος, αλλά και η μοριοδότηση των υποψηφίων που έχουν υπηρετήσει ως εθελοντές πενταετούς υποχρέωσης στις Ένοπλες Δυνάμεις, ως έφεδροι αξιωματικοί, στις Ειδικές Δυνάμεις των Ενόπλων Δυνάμεων ή στην Προεδρική Φρουρά, όπου δεν υπηρετούν γυναίκες.

---

151. Ενδεικτικά: <https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.imfyloworkprivate-uneqtreatwork-rel.688975>.

152. <https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.imfyloworkpublic.717365>.

### **2.2.2. Διάκριση λόγω φυλετικής καταγωγής**

Κεντρικό θέμα στο συγκεκριμένο πεδίο είναι οι δυσχέρειες στη δημοτολογική τακτοποίηση των Ρομά, καθώς και η άρνηση δημοτικών αρχών να χορηγήσουν βεβαίωση Τ.Α.Π. σε ιδιοκτήτες που επιθυμούν να πουλήσουν το ακίνητό τους σε Ρομά. Σε επίπεδο ατομικών αναφορών, σε αρκετές περιπτώσεις με τις υποδείξεις του Συνηγόρου, το πρόβλημα αντιμετωπίζεται, χρειάζεται όμως κεντρική παρέμβαση και οριστική αντιμετώπιση.

### **2.2.3. Θετικά μέτρα για την προστασία της οικογένειας**

Ο Συνήγορος μεσολάβησε σε σημαντικό αριθμό υποθέσεων, σχετιζόμενων με διευκολύνσεις και πρόνοιες για την υποστήριξη της οικογένειας των εργαζόμενων (π.χ. άδεια παρακολούθησης της σχολικής επίδοσης τέκνων, άδειες ειδικού σκοπού, άδειες ευπαθών ομάδων, χορήγηση επιδόματος γέννησης τέκνου από τον Ο.Π.Ε.Κ.Α.), με άμεσα θετικά αποτελέσματα σε πολλές από αυτές.

### **2.2.4. Διακρίσεις λόγω ηλικίας**

Η δημοσίευση αγγελιών με όρους που εισάγουν διακριτική μεταχείριση λόγω ηλικίας, εμφανίζεται τακτικά. Ο Συνήγορος κατά την εξέταση σχετικών καταγγελιών, ενημερώνει μεμονωμένα τους εργοδότες για την υποχρέωση τήρησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Παράλληλα, απευθύνεται στα αγγελιοδοτικά μέσα, επιδιώκοντας τη συνεργασία τους για την οριστική και ενιαία αντιμετώπιση του προβλήματος. Αλλά και σε προκηρύξεις, εμφανίζεται τακτικά ανατιολόγητη θέσπιση ορίου ηλικίας. Το ανώτατο όριο ηλικίας των 35 ετών, ως όρος σε προκήρυξη της Τράπεζας της Ελλάδος, προκάλεσε τη σύνταξη πορίσματος με σύσταση για την αναθεώρησή του. Αντίστοιχη σύσταση υποβλήθηκε για το ανώτατο όριο ηλικίας που απαιτείται για την εισαγωγή στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών.

### **2.2.5. Διακρίσεις λόγω αναπηρίας**

Στον ιδιωτικό τομέα ο Συνήγορος εξέτασε υποθέσεις απόλυσης εργαζόμενων με αναπηρία ή χρόνια πάθηση, καθώς και υποθέσεις που σχετίζονται με ειδικές άδειες. Στο δημόσιο τομέα είναι σε εξέλιξη η διερεύνηση της άρνησης δημοτικής αρχής να διορίσει επιτυχόντες σε διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π., λόγω της αναπηρίας τους. Διερευνήθηκε επίσης σημαντικός αριθμός αναφορών που σχετίζονται με τη χορήγηση αδειών υπαλλήλων για λόγους συνδεδεμένους με την αναπηρία ή τη χρόνια πάθηση των ιδίων ή των μελών των οικογενειών τους.

Ο Συνήγορος ζήτησε τη λήψη μέτρων προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία στο δομημένο περιβάλλον και τα μέσα μεταφοράς, ενώ η πρότασή του να υπάρ-



ξει μέριμνα για πρόσληψη ξεναγών σε χώρους πολιτισμού που να γνωρίζουν τη νοηματική γλώσσα, δεν έγινε αποδεκτή από τη Διοίκηση. Τέλος, αναμένονται οι ενέργειες του Υπουργείου Παιδείας για την έγκαιρη εγγραφή στα πανεπιστημιακά ιδρύματα των επιτυχόντων που πάσχουν από σοβαρές παθήσεις.

### **2.2.6. Διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου**

Ο Συνήγορος συνεργάστηκε με το διδακτικό προσωπικό σχολείου για τη σχολική αντιμετώπιση και ένταξη διεμφυλικού (transgender) μαθητή. Διαμεσολάβησε επίσης επιτυχώς, για τη χορήγηση άδειας διαμονής σε πολίτη τρίτης χώρας, ομόφυλο σύζυγο πολίτη Ε.Ε.

### **2.2.7. Διακρίσεις λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων**

Κατόπιν παρέμβασης του Συνηγόρου, ιδιωτική εταιρεία συμμορφώθηκε με σύσταση της Αρχής και έπαψε να απαιτεί την αναγραφή του θρησκέυματος του υποψηφίου προς εργασία στο έντυπο της αίτησης πρόσληψης<sup>153</sup>.

## **3. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως φορέας προαγωγής των δικαιωμάτων του παιδιού**

Το 2020 ο Συνήγορος, παρά τις αντίξοες συνθήκες της κρίσης της πανδημίας, στο πλαίσιο του προαγωγικού του ρόλου, διατήρησε και ενίσχυσε την επαφή του με παιδιά και επαγγελματίες του πεδίου, υλοποιώντας σειρά πρωτοβουλιών με εναλλακτικά ψηφιακά μέσα με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε όλο το φάσμα της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Δ.Σ.Δ.Π.).

Στο σκέλος των ευρωπαϊκών δράσεων, η Αρχή συμμετείχε ενεργά σε όλες τις ομάδες εργασίας που συστάθηκαν για τη σύνταξη και δημοσίευση κοινής δήλωσης εκ μέρους του Δικτύου Ευρωπαίων Συνηγόρων του Παιδιού (European Network of Ombudspersons for Children – ENOC) σχετικά με τη θεσμοθέτηση διαδικασίας αξιολόγησης επιπτώσεων πολιτικών αποφάσεων στα δικαιώματα των παιδιών (Child Rights Impact Assessment – CRIA). Η δήλωση (statement) του ENOC δημοσιεύθηκε μετά την διεξαγωγή του ετήσιου συνεδρίου του Δικτύου που έλαβε χώρα το Νοέμβριο.

---

153. <https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.imbeliefsworkprivate.717390>.

Στο συνέδριο αυτό, η Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού, εξελέγη πρόεδρος του ως άνω Δικτύου και ο χρόνος της προεδρίας της Ανεξάρτητης Αρχής θα εκκινήσει το φθινόπωρο του 2021 με τη διοργάνωση εκδήλωσης, που θα είναι αφιερωμένη στη θεματική της επίδρασης της πανδημίας του κορονοϊού στα παιδιά.

Περαιτέρω, ο Συνήγορος το Μάρτιο του 2020, συγκρότησε Ομάδα Εφήβων Συμβούλων με μαθήτριες και μαθητές που επιλέχθηκαν με κλήρωση ανάμεσα σε αιτήσεις παιδιών από σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Αττικής. Η λειτουργία της Ομάδας συνέχισε, καθ' όλη τη διάρκεια της εφαρμογής των έκτακτων μέτρων για τον περιορισμό της διασποράς του Covid – 19, με εξ αποστάσεως συναντήσεις και χρήση εναλλακτικών τρόπων επικοινωνίας (ψηφιακές δραστηριότητες και ηλεκτρονική αλληλογραφία). Τα παιδιά εργάστηκαν στις θεματικές της αξιολόγησης επιπτώσεων πολιτικών αποφάσεων στα δικαιώματα των παιδιών, στα ζητήματα της πολιτικής τους συμμετοχής, καθώς και στην προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου (LGBTIQ+ as a children's right issue and decision – making).

Οι τελικές συστάσεις τους<sup>154</sup> περιλήφθηκαν στη σχετική δήλωση των Ευρωπαίων Εφήβων Συμβούλων (European Network of Young Advisors – ENYA) και αποτυπώθηκαν στην ανακοίνωση των Ευρωπαίων Συνηγόρων του Παιδιού, που εστάλη στους ευρωπαϊκούς θεσμούς και σε εθνικές κυβερνήσεις. Οι έφηβοι σύμβουλοι συμμετείχαν και στο 13<sup>ο</sup> Φόρουμ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού και εξέθεσαν τις απόψεις και τις θέσεις τους εκπροσωπώντας την ομάδα του Συνηγόρου.

Τέλος, η ομάδα συναντήθηκε με το Δήμαρχο Αθηναίων και διατύπωσε τις θέσεις της αναφορικά με τη συγκρότηση, τις αρμοδιότητες και τη λειτουργία Δημοτικού

---

154. Οι συστάσεις της ελληνικής ομάδας του Συνηγόρου περιλαμβάνουν ενδεικτικά στο σκέλος της προστασίας των παιδιών Λ.Ο.Α.Τ.Κ.Ι.: Εισαγωγή σεξουαλικής αγωγής στα σχολεία για την αποδόμηση έμφυλων στερεοτύπων, την συμπερίληψη διαφορετικών αναπαραστάσεων της σεξουαλικότητας σε όλα τα μαθήματα, την υποχρεωτική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα ζητήματα συμπερίληψης και διαχείρισης κρίσεων, την εισαγωγή του θεσμού της σχολικής διαμεσολάβησης σε κάθε σχολείο, κ.ά. Στο σκέλος της συμμετοχής, τα παιδιά πρότειναν την θεσμοθέτηση δημοτικών συμβουλίων νέων, καθώς και εθνικού συμβουλίου εφήβων με γνωμοδοτικό ρόλο, την βιωματική εκπαίδευση στα δικαιώματα και στη συμμετοχή, την αναβάθμιση των μαθητικών κοινοτήτων κ.ά. Τέλος στο σκέλος της αξιολόγησης επιπτώσεων πολιτικών αποφάσεων στα παιδιά, οι έφηβοι σύμβουλοι πρότειναν τη θεσμοθέτηση ενός συμβουλίου εμπειρογνομώνων από διαφορετικά επιστημονικά πεδία, με τη συμμετοχή του Συνηγόρου και εκπροσώπου των εφήβων, με γνωμοδοτικό ρόλο, προκειμένου να δημοσιεύονται δημόσια οι αναλύσεις της επίδρασης της εκάστοτε μεταρρύθμισης στα δικαιώματα των παιδιών.



Συμβουλίου Νέων, στα πρότυπα λειτουργίας αντίστοιχων Δημοτικών Συμβουλίων άλλων χωρών, αλλά και εκείνων της Θεσσαλονίκης και της Λάρισας.

Τη χρονιά αυτή, ο Συνήγορος εντατικοποίησε τις δράσεις του στα ζητήματα αποϊδρυματοποίησης και υποστήριξης ευάλωτων οικογενειών και παιδιών στην κοινότητα. Αρχικά, προέβη σε χαρτογράφηση των αναγκών και διαθέσιμων πόρων των κοινωνικών υπηρεσιών 14 δήμων της χώρας<sup>155</sup>, ως προς την έγκαιρη αναγνώριση και διαχείριση του φαινομένου της κακοποίησης των παιδιών. Επιπλέον, δημοσίευσε την ειδική του έκθεση με τίτλο «Από το Ίδρυμα στην Κοινότητα: Εναλλακτική Φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών»<sup>156</sup> και στο πλαίσιο αυτό συγκρότησε δίκτυο υπηρεσιών και οργανώσεων<sup>157</sup>, που διαβουλεύθηκε κατά το στάδιο σύνταξης της έκθεσης, αλλά παρέμεινε σε λειτουργία, με στόχο την ανταλλαγή απόψεων και τον αποτελεσματικό συντονισμό των δράσεων όλων των φορέων στο συγκεκριμένο πεδίο.

Στο πλαίσιο της συμμετοχής της Αρχής στο Εθνικό Συμβούλιο Αναδοχής και Υιοθεσίας (Ε.Σ.Αν.Υ.), η Βοηθός Συνήγορος, με την υπ' αριθ. 461/10.08.2020 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, τέθηκε συντονίστρια της ομάδας εργασίας για τον προσδιορισμό της στοχοθεσίας και των χαρακτηριστικών εκστρατείας ευαισθητοποίησης για το θεσμό της αναδοχής και, μετά το πέρας των εργασιών της ομάδας τον Οκτώβριο, το Ε.Σ.Αν.Υ. υιοθέτησε τις απόψεις και ενέκρινε τα παραδοτέα της εν λόγω ομάδας.

Επίσης, ο Συνήγορος, δραστηριοποιήθηκε ιδιαίτερα στο πεδίο της ανάδειξης και γνωστοποίησης του περιεχομένου της Δ.Σ.Δ.Π. στα σχολεία και συνέχισε τις επιμορφωτικές του δράσεις σε συνεργασία με τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (Π.Ε.Κ.Ε.Σ.) πραγματοποιώντας σειρά επιμορφώσεων, μέσω διαδικτυακών συναντήσεων, σε πάνω από 600 εκπαιδευτικούς. Η επικοινωνία της Αρχής με τα παιδιά ήταν συνεχής, καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς μέσω διαδικτυακών συναντήσεων στο πλαίσιο εκδηλώσεων, της τηλεφωνικής γραμμής για

155. Για την έρευνα της Ανεξάρτητης Αρχής επιλέχθηκαν οι Δήμοι Αθηναίων, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Πατρέων, Ηρακλείου, Λαρισίων, Γλυφάδας, Περιστερίου, Αιγάλεω, Κομοτηνής, Καβάλας, Βόλου, Ρόδου, Ιωαννίνων, Νίκαιας – Ρέντη και Κερατσινίου – Δραπετσώνας, με βάση κυρίως πληθυσμιακά, αλλά και γεωγραφικά κριτήρια.

156. Βλ. αναλυτικότερα ενότητα «Ειδικές Εκθέσεις».

157. Στο Δίκτυο Εναλλακτικής Φροντίδας συμμετέχουν το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.), το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργιών Ελλάδος, το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Αττικής, η UNICEF και οι οργανώσεις LUMOS, Άρσις, Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Εξέλιξη Ζωής, Κέντρο Παιδιού και Εφήβου Χίου, Παιδικά Χωριά SOS, Ρίζες ΑΜΚΕ, Χαμόγελο του Παιδιού, Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας και Tandem.

το παιδί, καθώς και της ειδικής ηλεκτρονικής αλληλογραφίας<sup>158</sup>.

Περαιτέρω, τον Φεβρουάριο του 2020, κλιμάκιο της Αρχής μετέβη στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών στη Γενεύη, σε συνέχεια πρόσκλησης της αρμόδιας Επιτροπής Δικαιωμάτων του Παιδιού, και συμπληρωματικά με την παράλληλη έκθεση του Συνηγόρου, υπέβαλε πρόσθετες παρατηρήσεις και στοιχεία, σχετικά με τη συμμόρφωση της χώρας στις προβλέψεις της Δ.Σ.Δ.Π.

Τον Οκτώβριο του 2020 η Αρχή επανήλθε στο ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων των ανηλίκων, κατά την επαφή τους με τις αστυνομικές αρχές, απευθυνόμενη προς το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, επισημαίνοντας την ανάγκη εκπόνησης ενός ολοκληρωμένου πρωτοκόλλου διαχείρισης θεμάτων ανηλίκων, σε ευθυγράμμιση με τις επιταγές της Σύμβασης και ζητώντας την ανταπόκριση των αρμόδιων υπηρεσιών για την κατάρτισή του.

Στο πεδίο της προστασίας των δικαιωμάτων παιδιών προσφυγικής – μεταναστευτικής προέλευσης, ο Συνήγορος συνέχισε το συντονισμό και τη διαβούλευση με το Δίκτυο των Παιδιών που Μετακινούνται<sup>159</sup>, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, ενώ τον Σεπτέμβριο προχώρησε στην αποστολή ερωτηματολογίων σε όλα τα Κέντρα Φιλοξενίας της χώρας, σε σχέση με την εγγραφή και την εν τοις πράγμασι φοίτηση των φιλοξενούμενων ανηλίκων, με στόχο τη δημοσίευση πορίσματος αναφορικά με τη συνολική εκπαιδευτική ένταξη των παιδιών στις δομές αυτές.

Τέλος, πέραν των ανωτέρω, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, στο πλαίσιο της προαγωγής των Δικαιωμάτων του Παιδιού, ο Συνήγορος το 2020 συμμετείχε ενεργά, υποβάλλοντας απόψεις και αναπτύσσοντας τις θέσεις της Αρχής και στα ακόλουθα συλλογικά όργανα: στο Εθνικό Συμβούλιο για την Αναδοχή και την Υιοθεσία, στον Μηχανισμό Εκπόνησης, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Σχεδίων Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στην Επιτροπή Προστασίας Ανηλίκων για την ψυχική υγεία των ανήλικων καταναλωτών (στην οποία προεδρεύει η Βοηθός Συνήγορος), στην ομάδα εργασίας του EASPD (European Association of Service Providers for Persons with Disabilities) για τη διαβούλευση του Σχεδίου Δράσης για την Αποϊδρυματοποίηση, στη Συντονιστική Επιτροπή της UNICEF στο πλαίσιο

---

158. Εκτός των αναφορών από παιδιά και των τηλεφωνικών κλήσεων, η διεύθυνση «ρωτάω το Συνήγορο», έλαβε και φέτος πάνω από 60 μηνύματα παιδιών.

159. Το Δίκτυο για τα Δικαιώματα των Παιδιών που Μετακινούνται («Children on the Move Network» – C.O.M. Network) συντονίζεται από τη Βοηθό Συνήγορο για τα Δικαιώματα του Παιδιού και υποστηρίζεται τεχνικά από τη UNICEF, στο πλαίσιο συμφώνου συνεργασίας με τον Συνήγορο. Το Δίκτυο συγκροτείται από Διεθνείς Οργανισμούς όπως η UNICEF, η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. και 22 Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

του ευρωπαϊκού προγράμματος “Child Guarantee”, που υλοποιείται σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και στην Επιτροπή της Βουλής των Εφήβων.

## 4. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως μηχανισμός εξωτερικού ελέγχου αναγκαστικών επιστροφών αλλοδαπών

Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι ο εθνικός μηχανισμός εξωτερικού ελέγχου των διαδικασιών αναγκαστικής επιστροφής των πολιτών τρίτων χωρών στις χώρες καταγωγής τους, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ενωσιακού δικαίου (άρθρ. 8 παρ. 6 Οδηγίας 2008/115/ΕΚ («Οδηγία Επιστροφών») και του Ν. 3907/2011 που την ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη (άρθρ. 23 παρ. 6). Ο στόχος είναι διττός, διαφάνεια της διοικητικής δράσης και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των επιστρεφόμενων αλλοδαπών.

### 4.1. Αριθμητικά στοιχεία

Τα διαβιβασθέντα, από την ΕΛ.ΑΣ., στοιχεία εμφανίζουν 3.111 αναγκαστικές επιστροφές τους πρώτους 10 μήνες του 2020, συμπεριλαμβανομένων των απελάσεων και επανεισδοχών, βάσει διμερών συμφωνιών με όμορες χώρες (κατά περίπου 79% πολιτών Αλβανίας), έναντι 4.044 το αντίστοιχο διάστημα του 2019. Στη μείωση (κατά περίπου 25%) θα πρέπει να συνεκτιμηθεί η αναστολή των επιστροφών σε όλη την Ευρώπη για διάστημα 3 περίπου μηνών, έως το τέλος Μαΐου 2020, λόγω του κορονοϊού και η συνεχιζόμενη, καθ' όλο το έτος, αναστολή των επανεισδοχών από τη Λέσβο στην Τουρκία, από τις 19.03.2020.

Ως προς την διοικητική κράτηση, την 01.11.2020 κρατούνταν 2.715 αλλοδαποί προς επιστροφή σε Προαναχωρησιακά Κέντρα και 1.229 σε αστυνομικά τμήματα, προσεγγίζοντας τους 4.000 στο σύνολο (μείωση κατά 10% σε σχέση με το 2019). Πάγια θέση του Συνηγόρου αποτελεί η ανεπάρκεια των κελιών των αστυνομικών τμημάτων από πλευράς συνθηκών διαβίωσης, ειδικά σε περίοδο πανδημίας. Η εισήγηση<sup>160</sup> του Συνηγόρου για την, κατά το δυνατόν, αποσυμφόρηση όλων των χώρων διοικητικής κράτησης, με εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων, δεν εισακού-

---

160. <https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.643469>.

σθηκε από τη Διοίκηση. Το αρμόδιο Υπουργείο δεν δέχτηκε σχετική παρατήρηση του Συνηγόρου επί νομοσχεδίου και με το άρθρ. 51 του Ν. 4686/2020, η κράτηση κατέστη κανόνας και μόνον κατ' εξαίρεση μπορούν να επιβληθούν εναλλακτικά μέτρα, κατ' απόκλιση από την Οδηγία Επιστροφών.

## 4.2. Συνοπτική παρουσίαση του εξωτερικού ελέγχου επιστροφών

Ο Συνήγορος του Πολίτη, το 2020, επισκέφτηκε:

- τα κρατητήρια της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης (3 αυτοψίες) και
- 2 Τμήματα Διαχείρισης Μετανάστευσης (Θέρμης, Αγίου Αθανασίου), στα οποία κρατούνται αλλοδαποί προς επιστροφή.

Ο Συνήγορος μετείχε το 2020 με στελέχη του, ως παρατηρητές, στις εξής επιχειρήσεις αναγκαστικής απομάκρυνσης:

- 5 Εθνικές Επιχειρήσεις (αεροπορικής) επιστροφής (NRO), προς το Πακιστάν και την Γεωργία,
- 6 Κοινές Ευρωπαϊκές Επιχειρήσεις (αεροπορικής) επιστροφής (JRO – CRO) υπό τον συντονισμό της FRONTEX προς το Πακιστάν, την Γεωργία, την Αρμενία και το Αφγανιστάν,
- 6 επανεισδοχές, 4 ακτοπλοϊκές και 2 αεροπορικές, από τη Λέσβο προς την Τουρκία μέχρι το Μάρτιο και
- 3 χερσαίες επιχειρήσεις απομάκρυνσης από τη Θεσσαλονίκη προς την Αλβανία.

Στα θετικά σημεία του 2020 καταγράφεται ο περιορισμός των μέσων δέσμευσης κατά τις επιχειρήσεις, και η εξατομικευμένη κρίση για την αναγκαιότητα της δέσμευσης. Εξακολουθούν, ωστόσο, τα πάγια προβλήματα των διαδικασιών αναγκαστικών επιστροφών, όπως η έλλειψη διερμηνείας και η παράλειψη έγκαιρης ενημέρωσης των αλλοδαπών για την απομάκρυνσή τους από τη χώρα. Ο Συνήγορος εμμένει στην ανάγκη πραγματικής, και όχι δια συνεντεύξεως, ιατρικής εξέτασης προς διάγνωση της ικανότητας ταξιδιού όλων των επιστρεφόμενων και χορήγηση σχετικών βεβαιώσεων (fittotravel). Στην συγκυρία της πανδημίας, πέραν των άλλων μέτρων, ο Συνήγορος πρότεινε στο Αρχηγείο της ΕΛΑΣ να εφαρμόζει 24 ώρες πριν την ημέρα της επιχείρησης τεστ ταχείας ανίχνευσης σε όλους τους επιστρεφόμενους.



### 4.3. Το Ευρωπαϊκό πλαίσιο

Η συστηματική άσκηση της ειδικής αρμοδιότητας εξωτερικού ελέγχου που προβλέπει η Οδηγία Επιστροφών, αποτελεί τμήμα εφαρμογής του **κεκτημένου της Συνθήκης Σένγκεν** και της σχετικής περιοδικής αξιολόγησης της χώρας, η οποία ήδη πραγματοποιήθηκε επιτυχώς για τον εξωτερικό έλεγχο το 2016 και προγραμματίζεται εκ νέου το 2021. Η ανανέωση τον Απρίλιο 2020 της χρηματοδότησης της σχετικής δράσης από το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF)**, που υλοποιεί η Ανεξάρτητη Αρχή με τη διαχειριστική συνδρομή της σχετικής υπηρεσίας της Βουλής των Ελλήνων, είναι κρίσιμη για τη συνέχιση του έργου της.

Ο Συνήγορος συνεργάζεται επίσης με τον **Μηχανισμό Αναφορών της FRONTEX** που του κοινοποιεί, σύμφωνα με τον σχετικό ευρωπαϊκό Κανονισμό (άρ. 111 παρ. 4 Κανονισμού 2019/1896) τις καταγγελίες για παραβίαση δικαιωμάτων σε επιχειρήσεις της FRONTEX από πράξεις των εμπλεκόμενων οργάνων του κράτους – μέλους. Πρόκειται για 3 καταγγελίες προς τη FRONTEX το 2020 σχετικά με επανεισδοχές στην Τουρκία, για τις οποίες ο Συνήγορος είχε ήδη παρέμβει προς την ΕΛ.ΑΣ., βάσει αναφορών στην Ανεξάρτητη Αρχή και οι ενδιαφερόμενοι είχαν εξαιρεθεί της επιχείρησης επανεισδοχής.

Παράλληλα, οι εθνικοί μηχανισμοί εξωτερικού ελέγχου των αναγκαστικών επιστροφών, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη, συνεχίζουν να μετέχουν με στελέχη τους στη λεγόμενη **ευρωπαϊκή δεξαμενή παρατηρητών (EU Pool of Monitors)** της FRONTEX για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αναγκαστικής επιστροφής. Ωστόσο, η Ανεξάρτητη Αρχή έχει καταγράψει τις σοβαρές επιφυλάξεις της για την έλλειψη ανεξαρτησίας και λογοδοσίας του ευρωπαϊκού συστήματος που εσωτερικοποιεί τον εξωτερικό έλεγχο, αφού οι παρατηρητές της ευρωπαϊκής δεξαμενής αναφέρονται στην FRONTEX, με τον ενισχυμένο της πλέον ρόλο ως εκτελεστικού βραχίονα της Ε.Ε. στα σύνορα (Κανονισμός ΕΕ 2019/1896).

Την περαιτέρω ενίσχυση της δράσης της FRONTEX εξήγγειλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο **Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο**<sup>161</sup>. Η ενοποίηση των διαδικασιών εξέτασης αιτημάτων ασύλου στα σύνορα και επιστροφών αποτελεί βασική κατεύθυνση του Νέου Συμφώνου, που προτείνει ένα σύστημα διαλογής αιτημάτων ασύλου πριν τη νόμιμη είσοδο στη χώρα (“pre-entryscreening”) και την άμεση επιστροφή των μη δικαιούχων διεθνούς προστασίας με τη συνδρομή της FRONTEX. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει μία δέσμη 5 Κανονισμών προς

---

161. COM (2020)609 final, Brussels, 23.09.2020 [https://ec.europa.eu/home-affairs/news20200923/new-pact-migration-asylum-setting-out-fairer-more-european-approach\\_en](https://ec.europa.eu/home-affairs/news20200923/new-pact-migration-asylum-setting-out-fairer-more-european-approach_en).

έγκριση μέχρι τα μέσα του 2021, μεταξύ των οποίων οι Αναθεωρημένες Διαδικασίες Ασύλου, και στη συνέχεια τη γρήγορη ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων για την ψήφιση της Αναθεωρημένης Οδηγίας Επιστροφών<sup>162</sup> «προκειμένου το άσυλο και οι επιστροφές να λειτουργούν ως τμήματα ενός ενιαίου συστήματος».

Οι εξελίξεις αυτές καθιστούν ακόμη πιο επίκαιρη και κρίσιμη την πρωτοβουλία που έχει αναλάβει ο Συνήγορος («**Πρωτοβουλία του Ναυπλίου**») για την ενίσχυση της διαφάνειας και την αναβάθμιση των προδιαγραφών προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις επιστροφής αλλοδαπών, μέσω της δημιουργίας ενός ανεξάρτητου μηχανισμού εξωτερικού ελέγχου για όλες τις επιχειρήσεις που συντονίζει η FRONTEX, σε συνεργασία με ομολόγους ανεξάρτητων αρχών άλλων κρατών μελών της ΕΕ και με την υποστήριξη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

**Συμπερασματικά**, με βάση την συνταγματική του αποστολή, ο Συνήγορος, με συστηματικούς ελέγχους, με προτάσεις προς τη Διοίκηση και τη δικτύωσή του με ομολόγους ανεξάρτητους θεσμούς, συνεχίζει την προσπάθεια ενδυνάμωσης των εγγυήσεων ανεξαρτησίας στο σύστημα εξωτερικού ελέγχου των εθνικών και ευρωπαϊκών επιστροφών, για την ουσιαστική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την επιβεβλημένη σε ένα κράτος δικαίου λογοδοσία και διαφάνεια της διοικητικής δράσης στα σύνορα.

## 5. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως εθνικός μηχανισμός διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας

Η ειδική αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.), συνίσταται στην ανεξάρτητη διερεύνηση καταγγελιών, που αφορούν σε συγκεκριμένα περιστατικά αυθαιρεσίας, πράξεις ή παραλείψεις του ένστολου προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, του Πυροσβεστικού Σώματος και των υπαλλήλων των Καταστημάτων Κράτησης. Ειδικότερα, ο Εθνικός Μηχανισμός ελέγχει την πειθαρχική διερεύνηση υποθέσεων που αφορούν βασανιστήρια και άλλες προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας κατά την

---

162. Βλ. τη σχετική ανάλυση στην Ειδική Έκθεση για τις Επιστροφές Αλλοδαπών έτους 2019, σελ. 34 επ. <https://www.synigoros.gr/?i=human-rights.el.files.691079>



έννοια του άρθρου 137<sup>Α</sup> του Ποινικού Κώδικα, παράνομες εκ προθέσεως προσβολές κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή υγείας ή της προσωπικής ή γενετήσιας ελευθερίας, παράνομη χρήση πυροβόλου όπλου και παράνομη συμπεριφορά, για την οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι διενεργήθηκε με ρατσιστικό κίνητρο, ή η οποία ενέχει άλλου είδους διακριτική μεταχείριση. Ο Συνήγορος, ως Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α., αξιολογεί κάθε καταγγελία από πολίτες ή υπόθεση που του παραπέμπει η Διοίκηση και εμπίπτει στην αρμοδιότητά του και αποφασίζει είτε να τη διερευνήσει ο ίδιος, είτε να την προωθήσει στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο, το οποίο οφείλει να την εξετάσει κατά προτεραιότητα. Ο Μηχανισμός παρακολουθεί την εσωτερική έρευνα, αξιολογεί το αποτέλεσμα, δηλαδή το πόρισμα και τον φάκελο της διοικητικής έρευνας, και μπορεί να ζητήσει τη συμπληρωματική διερεύνηση της υπόθεσης. Σε κάθε περίπτωση, η έκδοση απόφασης από τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα αναστέλλεται, μέχρι την έκδοση πορίσματος από τον Συνήγορο του Πολίτη. Ενδεχόμενη απόκλιση από το πόρισμα του Συνηγόρου, επιτρέπεται μόνον με ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία. Επιπλέον, κατόπιν παραπομπής από τη Διοίκηση αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) σχετικά με πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας στα σώματα ασφαλείας, ο Συνήγορος δύναται να αποφασίσει την επανάληψη της πειθαρχικής διαδικασίας.

Η αρμοδιότητα αυτή θεσπίστηκε με το Ν. 4443/2016 και ασκείται από τον Ιούλιο 2017, τροποποιήθηκε δε ουσιαστικά στις αρχές του 2020 με το Ν. 4622/20. Οι ρυθμίσεις που εισήγαγε το άρθρ. 188 Ν. 4662/2020 αποτελούν ανταπόκριση στις σχετικές προτάσεις που ο Συνήγορος είχε υποβάλει στην κυβέρνηση ήδη από τον Οκτώβριο του 2018, και σηματοδοτούν την αναγκαία ενίσχυση του Εθνικού Μηχανισμού με θεσμικά μέσα (κλήτευση μαρτύρων, λήψη ένορκων καταθέσεων, παραγγελία πραγματογνωμοσύνης, πρόβλεψη αναπομπής στον αρμόδιο Υπουργό της απόφασης του πειθαρχικού οργάνου σε περιπτώσεις ανατιολόγητης απόκλισης από το διατακτικό των πορισμάτων του Εθνικού Μηχανισμού κ.ά.), προκειμένου να είναι σε θέση να φέρει σε πέρας την κρίσιμη αποστολή του, αξιοποιώντας παράλληλα και την δυνατότητα αυτοτελούς διερεύνησης κάποιων περιστατικών. Παράλληλα, εισάγονται και ρυθμίσεις για την διευκόλυνση της ειδικής αρμοδιότητας του Μηχανισμού, σε περιπτώσεις που επιλαμβάνεται επί καταδικαστικών αποφάσεων του Ε.Δ.Δ.Α., διευκρινίζοντας ζητήματα που αφορούν στην αρχή *ne bis in idem*, αλλά και στην εξακρίβωση του χρόνου παραγραφής των πειθαρχικών αδικημάτων.

Σε μία περίπτωση το 2020, διαβιβάστηκε στον Συνήγορο καταδικαστική απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α. (Κωνσταντινόπουλος κ.ά., απόφαση της 18.11.2018) στην οποία ο Συνήγορος ζήτησε την εκ νέου πειθαρχική διερεύνηση της υπόθεσης από την

ΕΛ.ΑΣ., βάσει των πλημμελειών αξιοποίησης του αποδεικτικού υλικού που αναφέρονται στην απόφαση.

Στον Συνήγορο, ως Εθνικό Μηχανισμό Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, υποβλήθηκαν το 2020 263 υποθέσεις, στην συντριπτική τους πλειονότητα από την ΕΛ.ΑΣ. Περισσότερες από το ήμισυ των υποθέσεων αφορούσαν σε προσβολή της σωματικής ακεραιότητας ή υγείας κατά τη σύλληψη, την κράτηση και τις κάθε είδους αστυνομικές επιχειρήσεις. Παρατηρείται ότι η Προκαταρκτική Διοικητική Εξέταση (Π.Δ.Ε.) είναι ο γενικός κανόνας για την έναρξη της διερεύνησης ενός περιστατικού από την ΕΛ.ΑΣ., εκτός από τις περιπτώσεις παράνομης χρήσης πυροβόλου όπλου όπου η Ένορκη Διοικητική Εξέταση (Ε.Δ.Ε.) καθίσταται εκ του νόμου υποχρεωτική. Από τα περιστατικά που εισήχθησαν το 2020 στο Μηχανισμό, σημαντικό ποσοστό αφορά ανηλικούς και νέους, πρόσφυγες και αλλοδαπούς, ενώ δεν λείπουν και περιστατικά με χαρακτηριστικά διάκρισης λόγω εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου. Σε κάποιες εκ των υποθέσεων, ο έλεγχος μέτρων αντιμετώπισης του κορονοϊού Covid – 19 κατέλειπε περιθώρια αυθαιρέτης δράσης. Ο Εθνικός Μηχανισμός σημείωσε επίσης ως ανησυχητικά φαινόμενα τα περιστατικά που εμφανίζουν εξωϋπηρεσιακή χρήση όπλου, άνευ νόμιμου λόγου προσαγωγή και κράτηση σε αστυνομικό τμήμα, καθώς και δυσανάλογο χρόνο παραμονής στο αστυνομικό τμήμα μετά νόμιμη προσαγωγή.

Πέραν των ερευνών που ο Συνήγορος έκρινε ότι δεν χρήζουν συμπλήρωσης, όποτε και διατύπωσε γενικές παρατηρήσεις για τη διεξαγωγή ερευνών σε παρόμοιες περιπτώσεις, στα πορίσματα που ανέπεμψε προς τη Διοίκηση για συμπλήρωση της έρευνας, διαπίστωσε ότι εμφανίζουν πανομοιότυπες καταθέσεις, μη αναζήτηση ανεξάρτητων, από την ΕΛ.ΑΣ., μαρτύρων, μη ταυτοποίηση του δράστη αυθαιρεσίας, παράλειψη συγκέντρωσης αντικειμενικού αποδεικτικού υλικού, όπως βιντεοληπτικό υλικό από κάμερες και άλλες πλημμέλειες που έχουν επισημανθεί και τα δύο προηγούμενα έτη. Στις μεγάλες ομάδες υποθέσεων που αφορούν επεισόδια σε πορείες και ελέγχους της ΕΛ.ΑΣ. τον Νοέμβριο και Δεκέμβριο 2019, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι σε κάποιες περιπτώσεις σημειώθηκε καθυστέρηση πειθαρχικής διερεύνησης, εν αναμονή παράλληλης ποινικής δικογραφίας, παρά την αυτοτέλεια της ποινικής δίκης, ενώ σε άλλες η Διοίκηση δεν έχει ακόμη διαβιβάσει βιντεοληπτικό υλικό, ιατροδικαστικές εκθέσεις και άλλα κρίσιμα στοιχεία που έχουν ζητηθεί. Ο Συνήγορος ενέμεινε, ζητώντας συγκεκριμένα στοιχεία και διεξοδική διερεύνηση, επισημαίνοντας την έκταση και τον επαναλαμβανόμενο χαρακτήρα των καταγγελλόμενων περιστατικών.

Στις περισσότερες υποθέσεις που ανέπεμψε ο Συνήγορος για συμπλήρωση της έρευνας, η Διοίκηση ανταποκρίθηκε, συμπληρώνοντας την έρευνα και τα αναπεμ-

φθέντα πορίσματα. Σε 4 περιπτώσεις ο Συνήγορος έκανε χρήση της νέας διάταξης για διαβίβαση στον Υπουργό πορίσματος διοικητικής έρευνας, λόγω παράλειψης συμπλήρωσης και ανεπαρκούς αιτιολόγησης της απόκλισης από το πόρισμα της Ανεξάρτητης Αρχής.

Το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών τροποποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2019, ενσωματώνοντας κάποιες από τις προτάσεις που είχε διατυπώσει ο Συνήγορος στην προηγούμενη έκθεσή του, όπως η διασφάλιση της αμεροληψίας των διενεργούντων προκαταρκτική διοικητική έρευνα, μέσω της απαιτούμενης υπηρεσιακής απόστασης μεταξύ ερευνώντος και ερευνώμενου, η διασφάλιση της αυτοτέλειας της πειθαρχικής, έναντι της ποινικής διερεύνησης της υπόθεσης και ο εξαιρετικός χαρακτήρας του μέτρου της αναστολής της πειθαρχικής διαδικασίας, καθώς επίσης και ο περιορισμός του χρόνου διενέργειας των διοικητικών εξετάσεων, προς αντιμετώπιση των χρόνιων καθυστερήσεων. Ο Εθνικός Μηχανισμός σημειώνει με ικανοποίηση ότι ο κανόνας της υπηρεσιακής απόστασης του διενεργούντος εμφανίζεται να τηρείται γενικά. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα του τροποποιημένου πλαισίου της ΕΛ.ΑΣ. δεν ήταν εμφανής ως προς τις καθυστερήσεις ολοκλήρωσης των περισσότερων εσωτερικών ερευνών το 2020, ενώ η πληρότητά τους παρέμεινε το ζητούμενο.

Ο Συνήγορος αναμένει την ενίσχυση της στελέχωσής του για την αποτελεσματικότερη άσκηση της ειδικής αυτής αρμοδιότητας, θεωρώντας ότι η αμερόληπτη και διεξοδική πειθαρχική διερεύνηση των καταγγελιών αυθαιρεσίας αποτελεί στοιχειώδη απαίτηση για το κράτος δικαίου.

## 6. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως εθνικός μηχανισμός πρόληψης βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

### 6.1. Εισαγωγή

Το 2020 ήταν η έβδομη χρονιά άσκησης από το Συνήγορο του Πολίτη της ειδικής αρμοδιότητας του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης (Ε.Μ.Π.), σύμφωνα με το Ν. 4228/2014, με τον οποίο η Ελλάδα κύρωσε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. κατά των Βασανιστηρίων και Άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (ΟΡΠΑΤ). Το παρόν κεφάλαιο

λαιο, αποτελεί περίληψη εκτενέστερης ειδικής ετήσιας έκθεσης του Ε.Μ.Π. που θα εκδοθεί αυτοτελώς, και αποτυπώνει συνοπτικά τη δραστηριότητά του κατά το ανασκοπούμενο έτος.

Οι εξαιρετικές συνθήκες που επέβαλε η διάδοση της πανδημίας του κορονοϊού Covid – 19, δημιούργησαν, αναμφίβολα, ένα πρωτόγνωρο πλαίσιο για τη λειτουργία του Μηχανισμού, που τον οδήγησε στην αναζήτηση νέων τρόπων υλοποίησης της αποστολής του, αναστέλλοντας σημαντικά την κύρια μέθοδο δράσης του (επιτόπιες αυτοψίες σε χώρους κράτησης) και προκρίνοντας, κυρίως, τον εξ αποστάσεως έλεγχο των συνθηκών διαβίωσης και διασφάλισης των δικαιωμάτων των ατόμων που υπόκεινται σε καθεστώτα στέρξης ή περιορισμού της ελευθερίας τους – ιδίως μέσω της αλληλογραφίας με τη διοίκηση, της διερεύνησης αναφορών κρατουμένων και της συμμετοχής μελών του Μηχανισμού σε διεθνείς συναντήσεις με ομόλογους θεσμούς, για την ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας, βάσει των νέων δεδομένων.

## 6.2. Θεσμικές παρεμβάσεις

### *6.2.1. Παρεμβάσεις σε σχέση με τη λήψη μέτρων περιορισμού της πανδημίας σε χώρους κράτησης και την προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων*

Πρωταρχική μέριμνα του Μηχανισμού, κατά την εφαρμογή από τη διοίκηση μέτρων περιορισμού της πανδημίας στους χώρους κράτησης, αποτέλεσε η τήρηση της αναλογικότητας ανάμεσα στη διαφύλαξη της δημόσιας υγείας και την προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων, παρεμβαίνοντας με την κατάθεση συγκεκριμένων προτάσεων και συστάσεων, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε χώρου.

Συγκεκριμένα, ο Συνήγορος απέστειλε τις υπ' αρ. πρωτ. Γρ. Συν. 38/27.03.2020<sup>163</sup> και 70/27.04.2020<sup>164</sup> επιστολές του προς τα συναρμόδια Υπουργεία, εκθέτοντας τις απόψεις του για την προστασία των ευάλωτων ομάδων πληθυσμού από τη διάδοση της πανδημίας του κορονοϊού, και προτείνοντας την ενδυνάμωση των εφαρμοζόμενων μέτρων για την ανακούφισή τους, θεωρώντας απαραίτητη την αποσυμφόρηση όλων των χώρων στέρξης ή περιορισμού της ελευθερίας στο μέγιστο δυνατό – μετά από στάθμιση της ανάγκης προστασίας, τόσο της δημόσιας

---

163. <https://www.synigoros.gr/resources/20200320-epistoli-stp.pdf>.

164. <https://www.synigoros.gr/resources/20200506-epistoli.pdf>.

ασφάλειας, όσο και της δημόσιας υγείας. Ειδικότερα για τα καταστήματα κράτησης, ο Συνήγορος υπενθύμισε το γενικό πρόβλημα υπερπληθυσμού, το οποίο, στην παρούσα συγκυρία, χρήζει επείγουσας αντιμετώπισης, ενόψει του ιδιαίτερου σοβαρού κινδύνου που συνιστούν ο συγχρωτισμός και η στενή επαφή των κρατουμένων τόσο μεταξύ τους, όσο και με το προσωπικό. Ο Συνήγορος, μεταξύ άλλων, πρότεινε την εξέταση της δυνατότητας εφαρμογής εναλλακτικών μέτρων, σε σχέση ιδίως με την επιβολή του μέτρου της προσωρινής κράτησης, την αντικατάσταση και αναστολή εκτέλεσης των στερητικών της ελευθερίας ποινών, την πρόωρη αποφυλάκιση ή την αντικατάσταση, όπου ενδείκνυται, των μέτρων στέρησης ή περιορισμού της ελευθερίας με αντίστοιχα στην κοινότητα.

### **6.2.2. Παρεμβάσεις σε χώρους κράτησης**

#### **α. Καταστήματα Κράτησης**

Ο Συνήγορος, με αφορμή σχετικές αναφορές που έλαβε, απευθύνθηκε εγγράφως στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα (Ε.Κ.Κ.Ν.Α.) και το Κατάστημα Κράτησης Ναυπλίου, όπου αφενός έθεσε το ζήτημα του υπερπληθυσμού τους και των υφιστάμενων συνθηκών υγιεινής, υπό το πρίσμα της προφύλαξης των κρατουμένων και του προσωπικού από τον Covid – 19 και αφετέρου ζητήθηκαν πληροφορίες για τυχόν αντισταθμιστικά μέτρα, που έχουν ληφθεί, για την προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων (όπως σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής μεθόδων εξ αποστάσεως επικοινωνίας με τους οικείους τους και συνέχισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας των κρατουμένων μαθητών μέσω τηλεδιάσκεψης). Τα καταστήματα απάντησαν ότι, στο μέτρο του δυνατού, έχουν ληφθεί μέτρα προφύλαξης από τον κορονοϊό και καταβλήθηκε προσπάθεια για την περαιτέρω ενίσχυση της υγειονομικής φροντίδας των κρατούμενων. Ωστόσο, αναγνώρισαν ότι αποτελεί πρόβλημα ο υπερπληθυσμός, λαμβανομένων υπόψη των υφιστάμενων υποδομών. Εμβληματική περίπτωση αποτέλεσε το Κ.Κ. Ναυπλίου, όπου οι πλεονάζοντες κρατούμενοι κατακλίνονται μόνιμα σε στρώματα στο δάπεδο. Εξάλλου, σε αντιστάθμισμα της αναστολής των ανοικτών επισκεπτηρίων, ενισχύθηκε η τηλεφωνική επικοινωνία των κρατουμένων με τους οικείους τους, μέσω της αυξημένης δωρεάν παροχής τηλεκαρτών. Όσον αφορά στην εκπαιδευτική διαδικασία, αυτή είχε ανασταλεί λόγω των προστατευτικών μέτρων κατά της πανδημίας και, ενώ ζητήθηκε να διερευνηθεί η δυνατότητα εξ αποστάσεως διδασκαλίας, τελικά αυτό δεν κατέστη εφικτό.

#### **β. Διοικητική κράτηση αλλοδαπών**

- Ο Συνήγορος παρενέβη, με αφορμή δημοσιεύματα, σύμφωνα με τα οποία διαγνώσθηκαν κρούσματα μεταξύ κρατουμένων σε τρία αστυνομικά τμήματα



της Αθήνας. Απευθυνόμενος στο Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ., υπενθύμισε την πάγια θέση του ότι τα κρατητήρια είναι εξ ορισμού ακατάλληλα για διοικητική κράτηση αλλοδαπών προς απέλαση, προσθέτοντας ότι η επάνοδος των κρατητηρίων στη φυσική τους χρήση θα συνέβαλε στην αποσυμφόρσή τους και στην ασφαλέστερη αντιμετώπιση υγειονομικών κινδύνων.

- Το διάστημα 11 – 12.03.2020, κλιμάκιο του Συνηγόρου επισκέφθηκε τη νήσο Λέσβο, περιλαμβάνοντας στον προγραμματισμό του και αυτοψία των συνθηκών κράτησης στο αρματαγωγό Π/Ν «ΡΟΔΟΣ», καθώς και έλεγχο των όρων κράτησης, εν όψει απέλασης, τεσσάρων αλλοδαπών, κατόπιν σχετικών αναφορών από τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους. Παρ' όλο που το κλιμάκιο διέθετε τη σχετική παραγγελία αυτοψίας, η οποία την 11.03.2020 επιδείχθηκε στις λιμενικές και αστυνομικές αρχές και παραδόθηκε σε αξιωματικό του αρματαγωγού, ο ίδιος ενημέρωσε τα μέλη του κλιμακίου της Αρχής ότι υπάρχει «κλιμακωτή υπηρεσιακή ενημέρωση», στο τέλος, δε, ότι δεν μπορούν να εισέλθουν στο πλοίο, χωρίς, ωστόσο, αυτή η άρνηση να δικαιολογηθεί περαιτέρω. Επισημαίνεται ότι το συγκεκριμένο περιστατικό αποτελεί την πρώτη φορά από την ανάληψη των σχετικών ειδικών αρμοδιοτήτων<sup>165</sup> που η Διοίκηση έχει αρνηθεί την είσοδο σε στελέχη του Συνηγόρου σε οιοδήποτε χώρο περιορισμού ή στέρησης της ελευθερίας, επικαλούμενη το άρ. τέταρτο του Ν. 4228/2014<sup>166</sup>, που προβλέπει αφενός μεν ιεραρχική απόφαση σε περίπτωση άρνησης, και αφετέρου υποχρέωση νόμιμης αιτιολογίας, ενώ η τελευταία ουδέποτε παρασχέθηκε. Κατόπιν των ανωτέρω, ο Συνήγορος εισηγήθηκε, σε περίπτωση που υπάρξει στο μέλλον κατ' εξαίρεση ανάγκη χρήσης

---

165. Δηλαδή τόσο ως φορέα ελέγχου της τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κατά τις διαδικασίες των επιχειρήσεων επιστροφών, και επανεισοχής υπηκόων τρίτων χωρών (Ν. 3907/2011), όσο και ως Εθνικό Μηχανισμό Πρόληψης Βασανιστηρίων και Κακομεταχείρισης (4228/2014).

166. Οι δυντικές εξαιρέσεις επίσκεψης του οποίου προσιδιάζουν στην Υποεπιτροπή Πρόληψης των Βασανιστηρίων του Ο.Η.Ε. (SPT), σύμφωνα με το άρ. 14 παρ. 2 του Πρόσθετου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου (OPCAT) και όχι στον Ε.Μ.Π., σύμφωνα με το άρ. 20 του ίδιου Πρωτοκόλλου. Βλ. παρ. 1 άρθρου τέταρτου Ν. 4228/2014: «1. Κατά την ενάσκηση των καθηκόντων του, ο Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης διενεργεί επισκέψεις σε όλους τους χώρους στέρησης της ελευθερίας, με ή χωρίς προηγούμενη ενημέρωση των αρμόδιων αρχών που προϊΐστανται των χώρων αυτών. Αιτιολογημένη αντίρρηση για επίσκεψη σε συγκεκριμένο χώρο στέρησης της ελευθερίας μπορεί να προβληθεί, υπό την αίρεση της έγκρισής της από την αμέσως ανώτερη αρχή εντός είκοσι τεσσάρων ωρών, μόνο για επείγοντες και επιτακτικούς λόγους εθνικής άμυνας, δημόσιας ασφάλειας, φυσικών καταστροφών ή σοβαρής αναταραχής στο χώρο στον οποίο πρόκειται να πραγματοποιηθεί η επίσκεψη, οι οποίοι αποτρέπουν προσωρινά την πραγματοποίηση μιας τέτοιας επίσκεψης».





αρματαγωγών πλοίων για επείγουσα στέγαση παράτυπων μεταναστών, τυχόν κράτηση στον εσωτερικό χώρο αφενός να μην είναι πολυήμερη και αφετέρου να διασφαλίζεται ο αναγκαίος διαχωρισμό γυναικών από άνδρες, αλλά και οικογενειών ή τυχόν ασυνόδευτων ανηλίκων – περιπτώσεις, για τις οποίες, άλλωστε, δεν ενδείκνυται η κράτηση, όπως έχει επανειλημμένα επισημανθεί από τον Συνήγορο<sup>167</sup> – ενώ πρόσθετο λόγο επανεξέτασης των συνθηκών στέγασσης σε κλειστό χώρο μεγάλου αριθμού ανθρώπων, αποτελεί η προφύλαξη της διάδοσης της πανδημίας.

#### *γ. Καραντίνα σε πλοίο*

Ο Συνήγορος έθεσε στον Υπουργό Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και στην Περιφέρεια Αττικής το ζήτημα που ανέκυψε μετά τον κατάπλου στον Πειραιά του επιβατηγού – οχηματαγωγού «Ελευθέριος Βενιζέλος» και τη θέση των επιβαινόντων υπό καθεστώς υποχρεωτικής παραμονής (καραντίνα). Επικαλούμενος την ειδική αρμοδιότητά του, που καταλαμβάνει και τις συνθήκες προληπτικού περιορισμού για υγειονομικούς λόγους, τόσο σε πάσης μορφής εγκαταστάσεις, όσο και σε πλωτά μέσα, ο Συνήγορος ζήτησε ενημέρωση σχετικά με τον αριθμό των προσώπων υπό καθεστώς καραντίνας, τον αριθμό εκείνων που νοσηλεύονται ή έχουν καθ' οιονδήποτε τρόπο αποδεσμευθεί, και τους ακριβείς χώρους όπου παρέμειναν οι τελούντες υπό περιορισμό. Από τις απαντήσεις των υπηρεσιών, προέκυψε πως στην εν λόγω περίπτωση είχαν επαρκώς τηρηθεί τα σχετικά μέτρα ασφαλείας, οι δε εμπλεκόμενοι, μετά τη λήξη της προβλεπόμενης περιόδου, επέστρεψαν στις χώρες τους.

### **6.2.3. Αντιμέτωπιση των ψυχικά ασθενών από τα αστυνομικά όργανα κατά τη μεταφορά τους προς εκτέλεση παραγγελίας ακούσιας νοσηλείας**

Ο Συνήγορος, σε συνέχεια εξέτασης αντίστοιχων υποθέσεων, απευθύνθηκε εγγράφως προς το Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ. και την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου, σχετικά με τον τρόπο μεταχείρισης των ψυχικά ασθενών από τα αστυνομικά όργανα, κατά τη μεταφορά τους προς εκτέλεση παραγγελίας ακούσιας νοσηλείας, επισημαίνοντας ότι οι φερόμενοι ως ψυχικά ασθενείς πρέπει να διαφοροποιούνται από τους λοιπούς καταδικασθέντες και να προσεγγίζονται με διαφορετικό τρόπο, ιδίως δε να αποφεύγονται η δέσμευσή τους με χειροπέδες και η κράτησή τους (πολύ περισσότερο, μάλιστα, η διανυκτέρευσή τους) σε αστυνομικό τμήμα ή τμήμα μεταγωγών. Ο Συνήγορος έχει ήδη προτείνει τη θεσμοθέτηση της υποχρεωτικής μετα-

---

167. <https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.608123>.



φοράς των ασθενών, με ειδικά προς τούτο διαμορφωμένα οχήματα του Ε.Κ.Α.Β., την εκπαίδευση των πληρωμάτων για την ασφαλή και αξιοπρεπή μεταφορά τους και, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, τη συνδρομή ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. για την ασφάλεια του ασθενή ή/και τρίτων<sup>168</sup>.

---

168. <https://www.synigoros.gr/resources/docs/206391.pdf>.